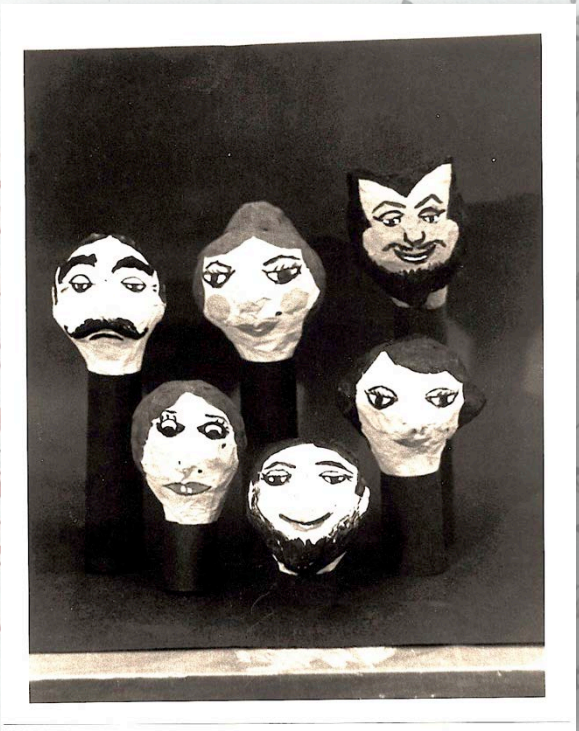

L'ARXIU: COSA DE TOTS

Xerrada per a CS de Primària i 1er i 2n d'ESO

Text: M. Àngels Suquet i Fontana
Disseny gràfic: Rosa M. Rourich, M. Àngels Suquet

Tallers d'Història 2018-2019

Com podem fer una biografia?

Investigant fonts primàries: documents i preguntant persones que puguin tenir informació (testimonis).

Llegint fonts secundàries: bibliografia.

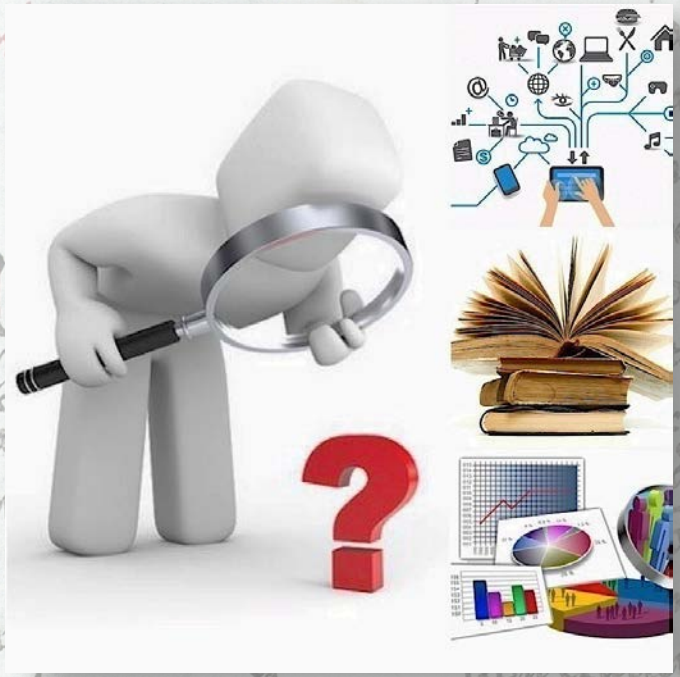

Diari íntim o personal

Document amb anotació de tots els fets, experiències i sentiments d' una persona.

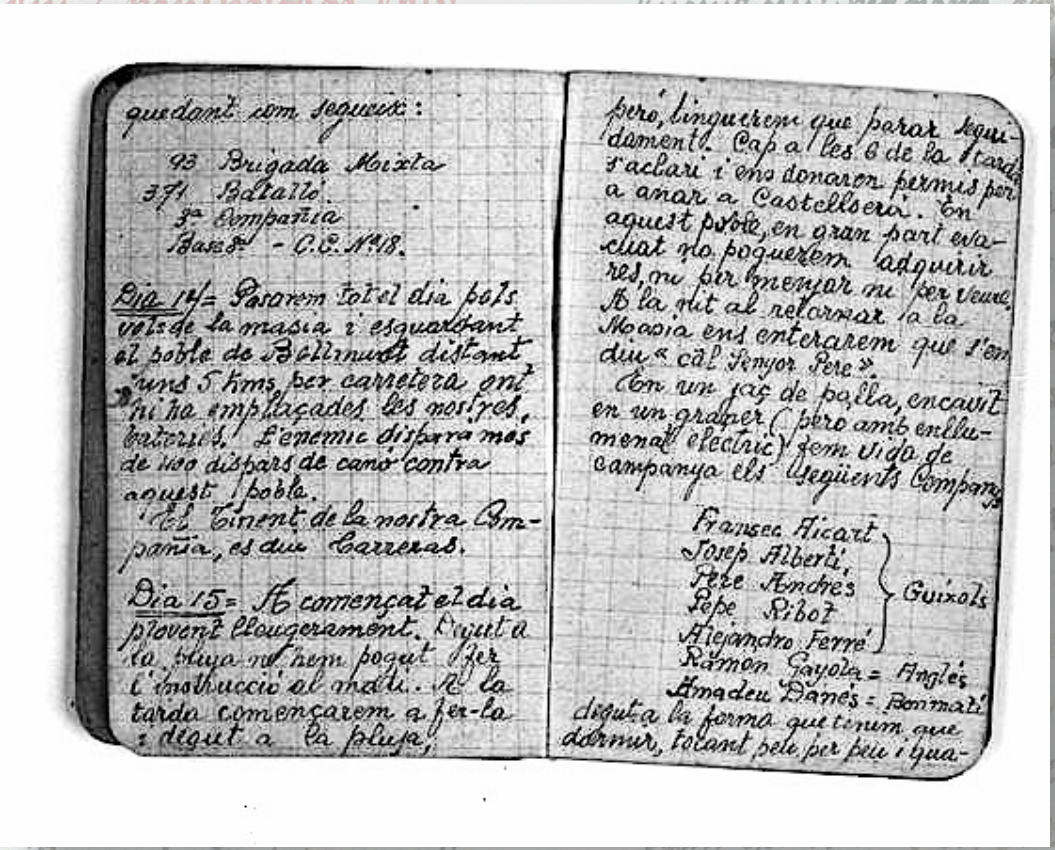

quedant com seguexi:

93 Brigada Mixta
371 Batallo
3ª Companía
Base 8ª - C.E. Nº 18.

Dia 14= Passarem tot el dia pels volts de la masia i esquadrant el poble de Bellmunt distant uns 5 kms, per carretera ont hi ha emplaçades les nostres bateries. L'enemic dispara mes de 100 dispars de canó contra aquest poble.
El Tinent de la nostra Companía, es due Carreras.

Dia 15= A començat el dia plovent lleugerament. Degut a la pluja no hem poguet fer l'instruccio al matí. A la tarda començarem a fer-la i degut a la pluja, pero, linguerem que parar seguidament. Cap a les 6 de la tarda s'aclari i ens donaren permis per a anar a Castellserà. En aquest poble, en gran part evacuat no poguerem adquirir res, ni per menyar ni per veure. A la nit al retornar a la Masia ens enterarem que s'en diu «cal Senyor Pere».
En un jaç de paella, encaixit en un graper (pero amb enllumenat electric) hem vist de campanya els seguients Companys

Francec Aicart
Josep Alberti
Pere Andres
Pepe Sibot
Alejandro Ferré
} Guixols
Ramon Gayola = Anglès
Amadeu Danes = Bonmatí

degut a la forma que tenim que dormir, tolant pele per pele i gua-

Diari fet al front durant la Guerra Civil per Albert Bosch (1938)

AMSFG

Memòries

Document amb l' explicació dels records que té un mateix de la seva vida.

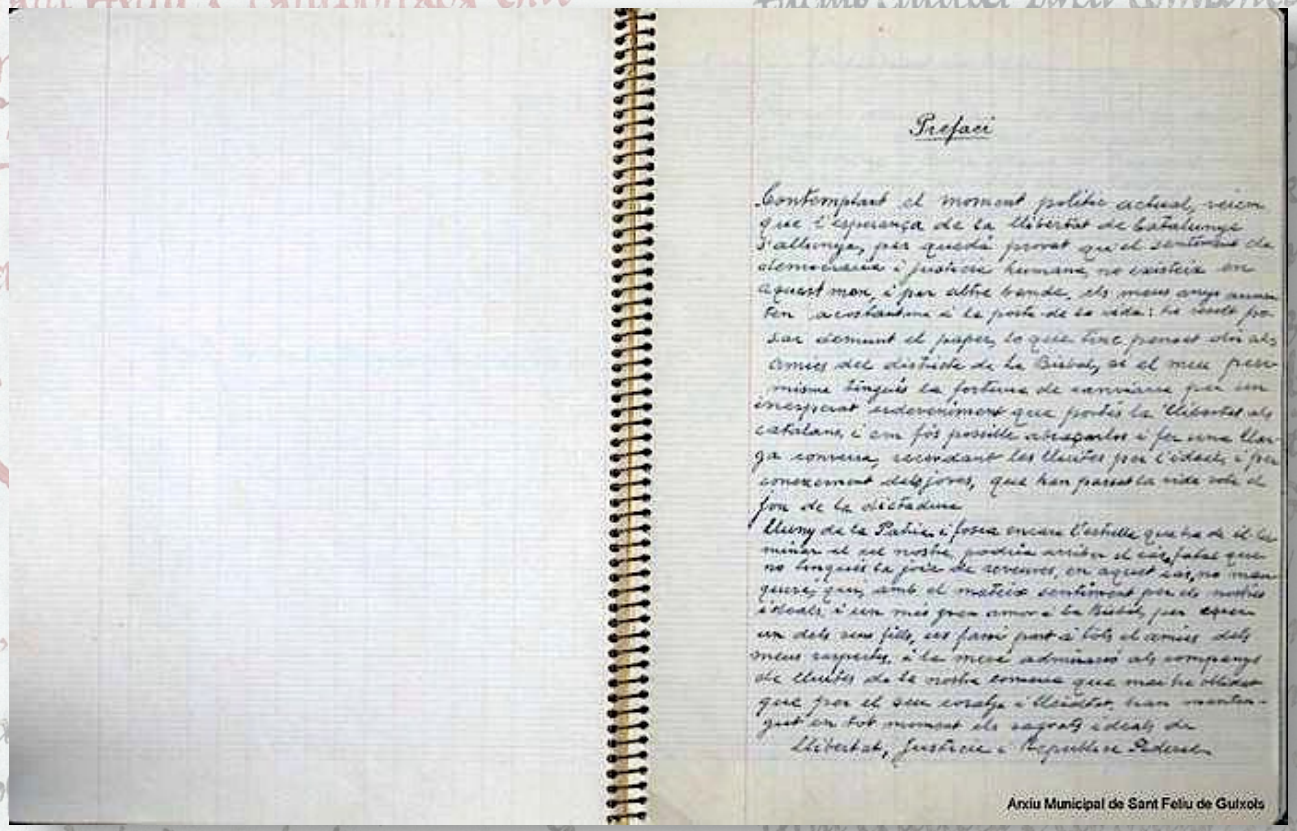

Prefaci

Contemplant el moment polític actual, veiem que l'esperança de la llibertat de Catalunya s'allunya, per quedà provat que el sentiment de democràcia i justícia humana no existeix en aquest món, i per altra banda, els meus anys aumen en acostar-me à la porta de la vida: he tingut por de deixar darrera el papèr, lo que tinc pensat als amics del districte de la Bisbal, si el meu pensament tingués la fortuna de canviarse per un inesperat esdeveniment que portés la llibertat als catalans, i em fós possible arribarhi i fer una llarga conversa recordant les lluites per l'ideal i per coneixement dels fets, que han passat la vida vida al fòn de la dictadura.

Llunyi de la Patria i fosca encara l'estella que ha de el lumenar el cel nostre, podria arribar el dia fatal que no tingués la gràcia de veuremes, en aquest cas, no menguera gens amb el mateix sentiment per els nobles ideals i em mes gran amor à la Bisbal, per aquest un dels seus fills, ens fami part à tots el comics dels meus carpetes, à la meva admiració als companys de lluites de la nostra comarca que mai he oblidat que per el seu coratge i lliçons han mantingut en tot moment els sagrats ideals de llibertat, justícia i República Federal.

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guixols

Memòries de Josep Irla

AMSFG

Aquests documents molt sovint s' editen com a llibres, o bé serveixen per inspirar novel·les històriques.

Llibre on es publiquen les memòries de Josep Irla

Cartes

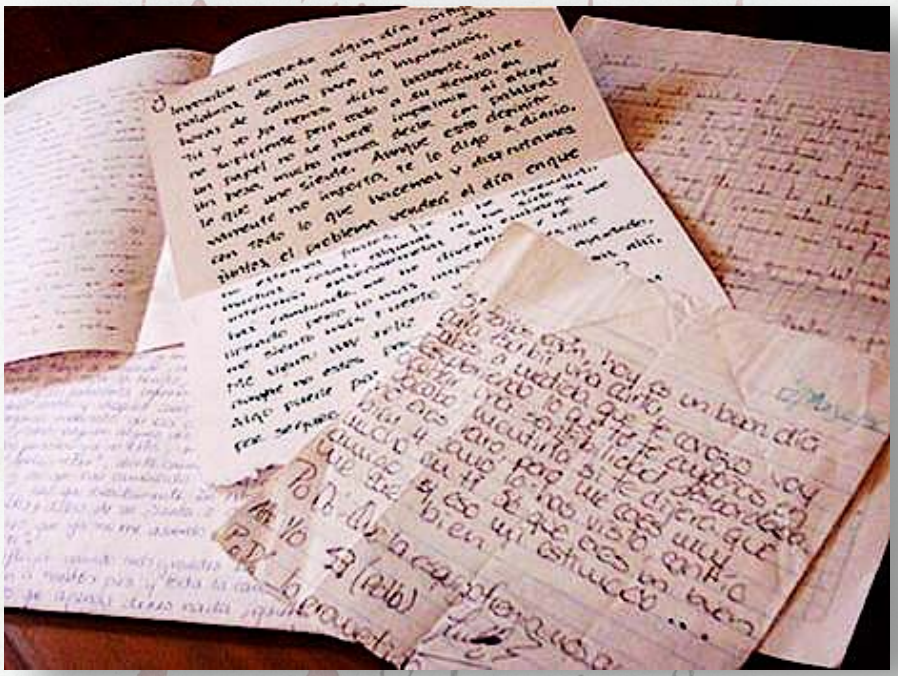

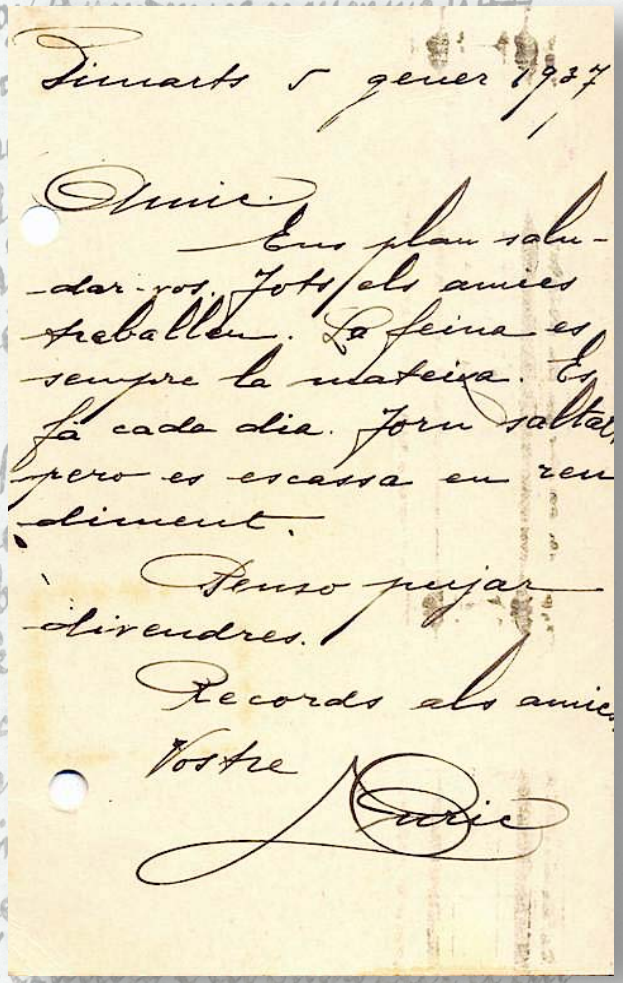

Tiurans 5 gener 1927

Amic

Em plau saludar-vos. Tots els amics treballen. La feina es sempre la mateixa. Es fa cada dia. Jorn salter, pero es escassa en rendiment.

Penso pujar dimendres.

Recordes als amics

Vostre

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Fons Manel Pla Salat

Sobre

Davant

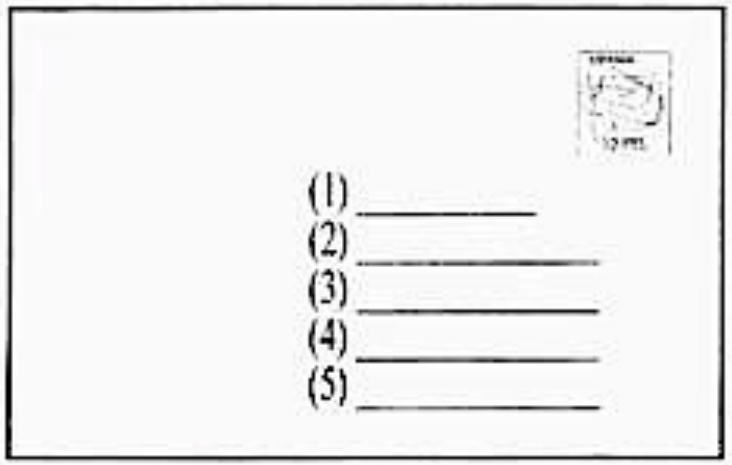

(1) Abreviatura (Sr. / Sra.).
(2) Nom i cognoms del receptor.
(3) Carrer / Plaça / Passeig / Passatge..., número, pis, porta.
(4) Codi postal, municipi, comarca / provincia.
(5) Estat (si escau).

Darrere

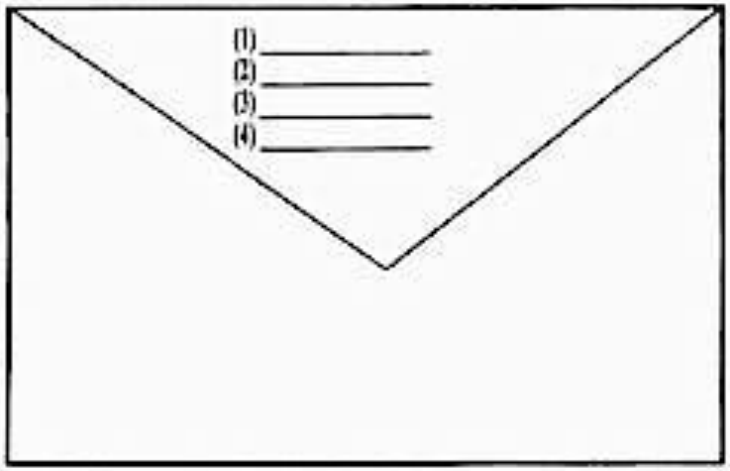

(1) Nom i cognoms del remitent.
(2) Carrer / Plaça / Passeig / Passatge..., número, pis, porta.
(3) Codi postal, municipi, comarca / provincia.
(4) Estat (si escau).

Les noves cartes

“La possibilitat de comunicació immediata ha provocat la imposició dels missatges fragmentats, petites peces del que abans eren llargues comunicacions escrites amb ploma i contingudes en sobres lacrats que viatjaven durant setmanes o mesos d’un lloc a l’altre d’un país o entre països i continents per transmetre informacions, pensaments i sentiments.”

Jesús Nieves Montero

Les noves cartes personals

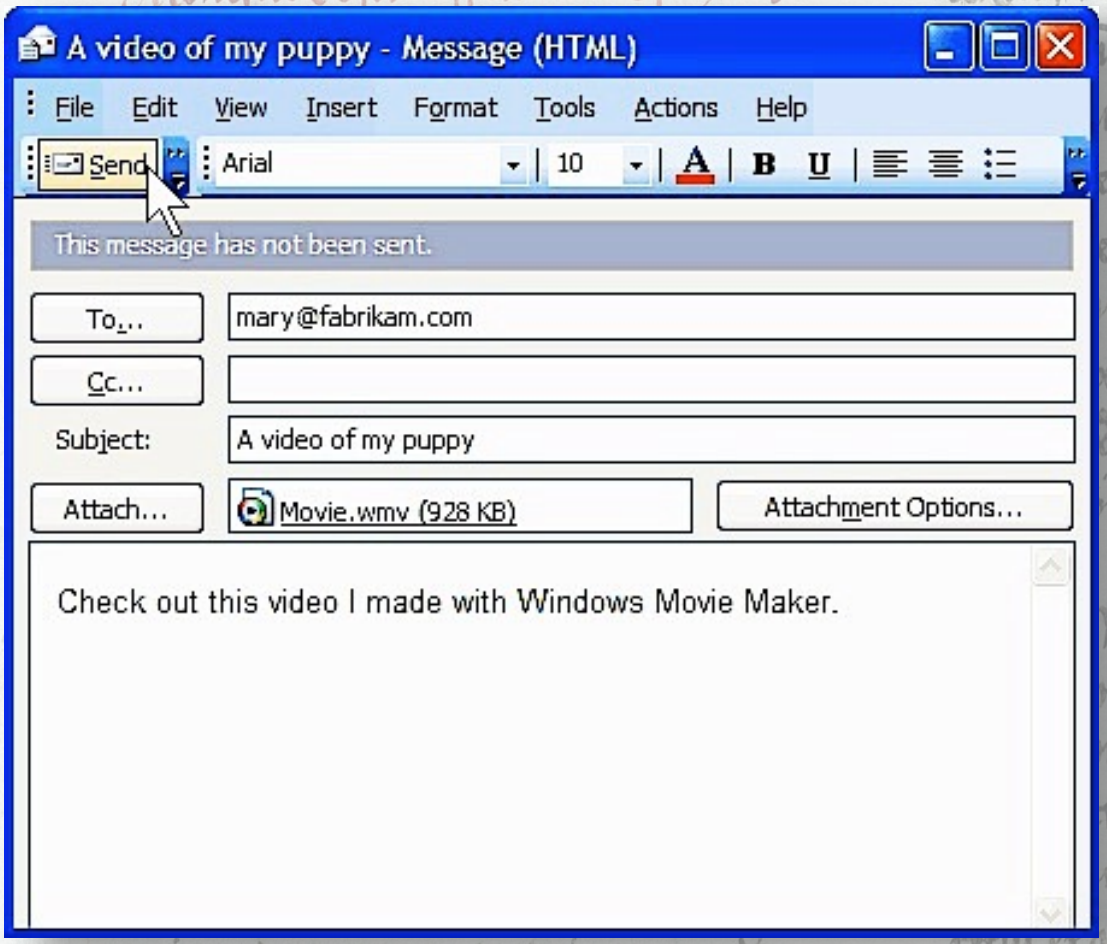

E- mail

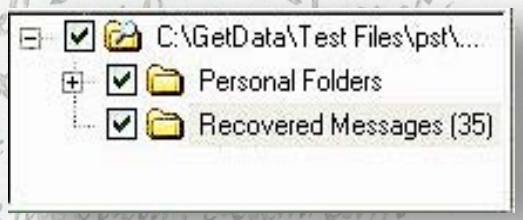

Les noves cartes públiques i obertes

Twitter
You Tube
Facebook
Instagram...

Els àlbums de fotografies

S' originen al segle XIX quan es posa de moda fer retrats de persones i col·leccionar-los i intercanviar-los amb familiars i amics.

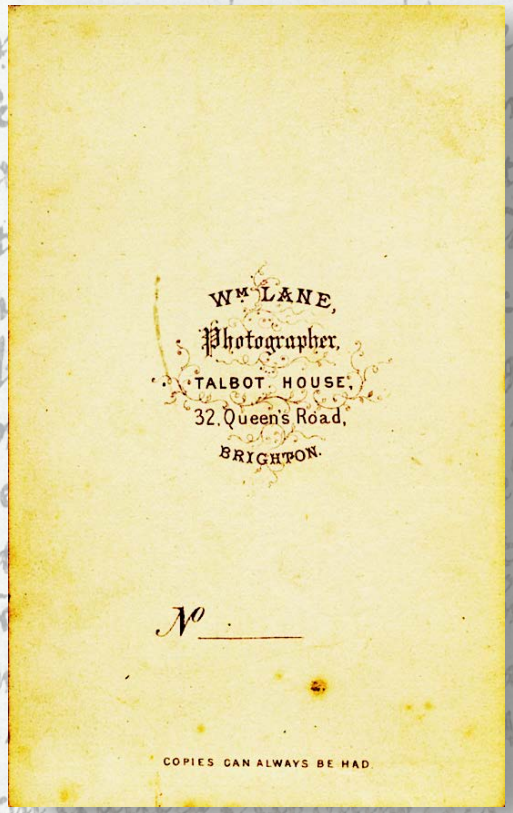

Els àlbums de fotografies

Antigament els fulls eren de paper o cartró amb suports on s' introduïen les fotografies. Sovint hi havia fulls de paper vegetal o paper de seda com a separadors.

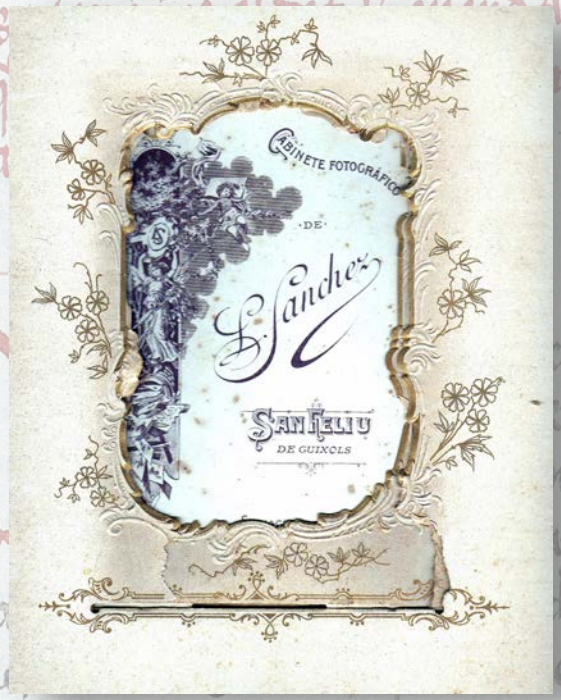

Els nous àlbums de fotografies

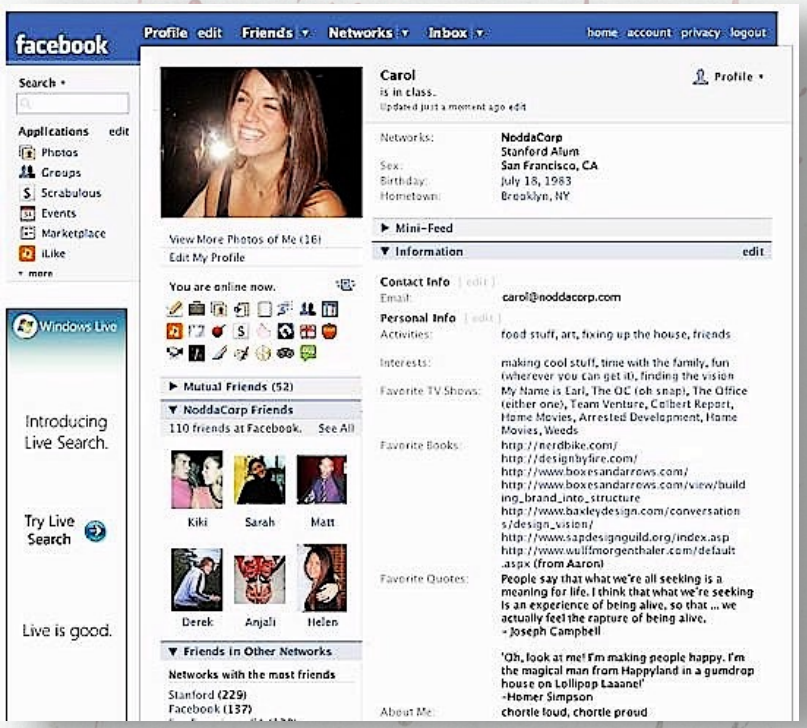

Àlbums fotogràfics públics

On podem trobar aquests documents?

Per poder investigar i elaborar biografies, per exemple, cal que aquests documents es conservin.

Els centres especialitzats en conservar documents són els arxius.

A Sant Feliu de Guíxols hi ha l'Arxiu Municipal, a la carretera de Girona, 45-47.

Façana de l'Arxiu Municipal, a l'antic cafè d'en Lorenzo, a la carretera de Girona, 2003.
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

Què és l'Arxiu Municipal?

Aisso es la transaccio feta entre lo
Senyor Rey e la Reuend Abbat de
Monestir de sant ffeliu de Guixols
sobre la hiredicio de la present bila
de sant ffeliu Transpostada en lo
Senyor Rey e apparen assi les co-
ses ptanyents al dit Reuend Abat
[illegible] transpo-
stada.

Nouerint omnes quod
Nos Petrus dei
gracia Rex Aragonum
Valencie Maiorcarum
Sardinie et Corsice Comesque Barchinone
Rossilionis et Cerritanie Pater et legitimus
administrator prelati et magnifici
Infantis Johannis primogeniti mei carissimi
per Decem signum Sexagenta Annos et citra et
ultra et infra et per tantum tempus quod de
contractio hominum memoria non existit
exceptis de criminibus exigentibus penam
mortis uel membris mutilacione expos-
centibus Attendentes quod euentus lit-
predictorum dubius est et melius est et
tucius cuilibet parti componere et
transigere de predictis et de aliis de quibus
esset uel esse posset questio inter nos dictas
partes quibus de [illegible] hinc
[illegible] expedire [illegible] super predictis
huiusmodi dicti loci et terminorum sancti
ffelicis Guixolenen et super omnibus ques-
tionibus et demandis que sint et fuerint
et esse possent et potuerint nunc uel in
futurum inter nos dictum Regem tam
meo nomine quam ut patris et legitimum
administratorem predictum ex una parte
et me dictum Abbatem et dictum Mona-
terium ex altera Nos dictus Rex et pater
et legitimus administrator qui supra per

Detall de les instal·lacions de l'Arxiu Municipal, inaugurades el 2003. Concretament la sala de consulta i els nous dipòsits per a la documentació administrativa. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria: Xavier Colomer-Ribot)

Memòria del passat

Els 2 km lineals de documents de l'Arxiu permeten conèixer com era Sant Feliu des de l'Edat Mitjana.

Es poden consultar bases de dades amb prop de 48.000 registres per a la documentació administrativa de l'Ajuntament i més de 38.000 registres de documentació històrica.

Què és l'Arxiu Municipal?

Memòria del passat

Aquest és el document més antic de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols. Es un tipus de document anomenat *censal*, que ve a ser una mena d'hipoteca. Un matrimoni guixolenc el va fer sobre un hort amb autorització de l'abat del monestir, el 4 de juliol de 1187. Necessitaven els diners per fer un viatge a Terra Santa (Jerusalem).

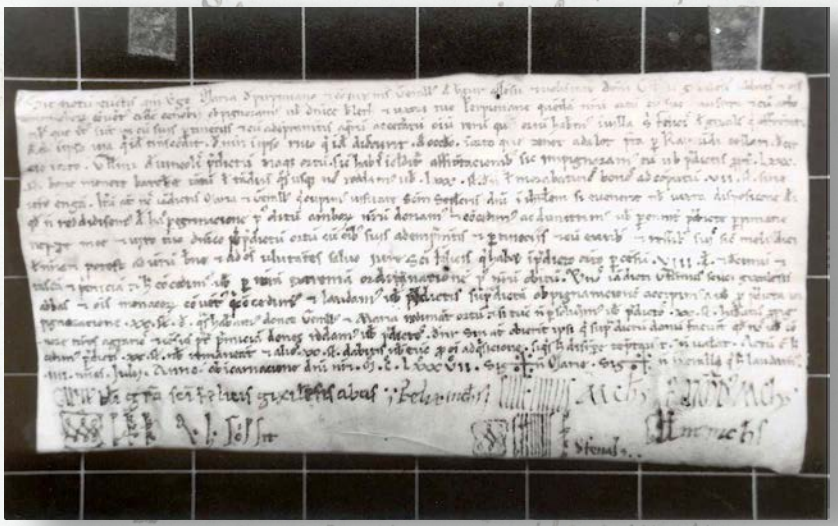

Què és l'Arxiu Municipal?

L'Arxiu de la ciutat

Conservem documents de més d'un centenar d'empreses, entitats, famílies i persones de Sant Feliu.

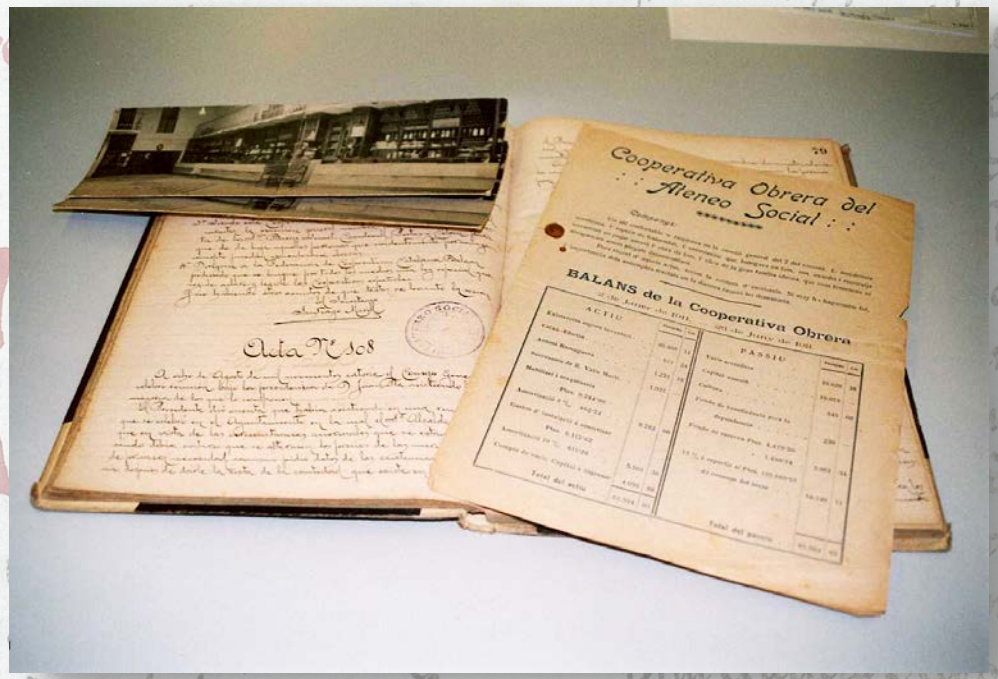

Llibre i postals de la Cooperativa Obrera de l'Ateneu Social. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

Què és l'Arxiu Municipal?

Informació molt diversa

A més dels documents textuals (escrits), tenim documents molt diversos: fotografies (més de 150.000 imatges), gravats, plànols, mapes, vídeos, sonors, etc.

Fotografia antiga del portal de Sant Benet, al final del segle XIX, quan encara hi havia la muralla que tancava el monestir. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autoria: Jaume Bertran)

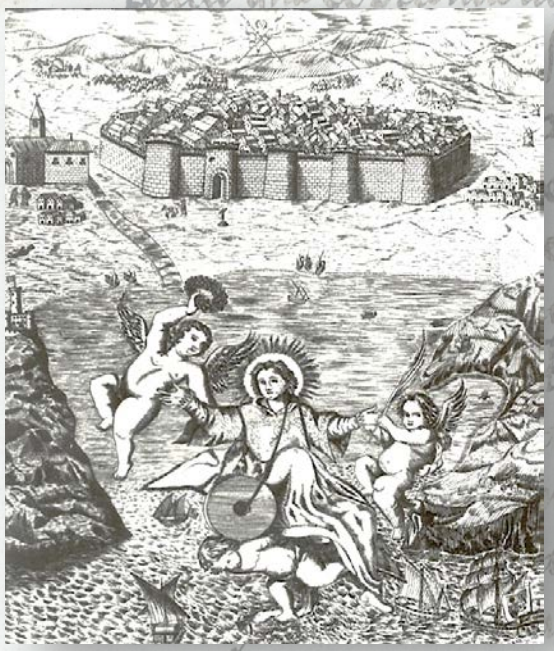

Representació de les muralles de la vila en un gravat del segle XVII del martiri de Sant Feliu. Copiat de l'original per Benet Albertí. AMSFG, Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

Què és l'Arxiu Municipal?

Informació molt diversa

També tenim una hemeroteca amb les publicacions periòdiques que hi ha hagut des del segle XIX fins a l'actualitat, amb més de 80.000 pàgines digitalitzades.

Revista *Costa Brava* de l'any 1932.
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges
(Autoria desconeguda)

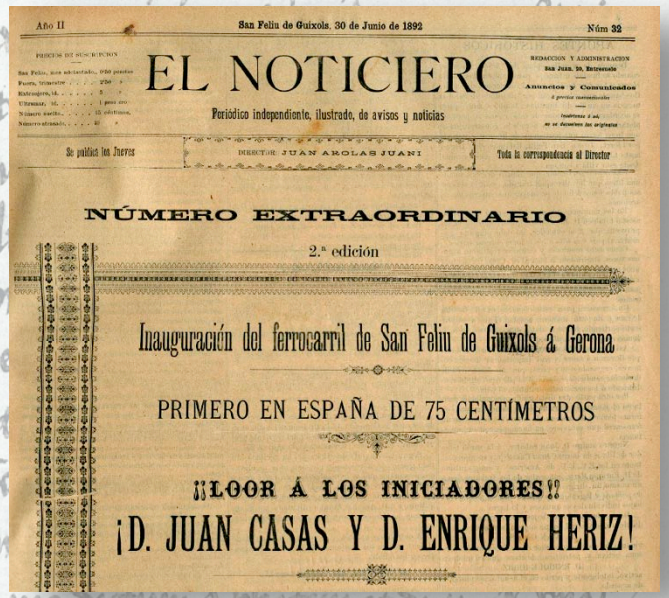

Año II — San Feliu de Guixols, 30 de Junio de 1892 — Núm 32

EL NOTICIERO

Periódico independiente, ilustrado, de avisos y noticias

Se publica los Jueves — DIRECTOR: JUAN AROLAS JUANI — Toda la correspondencia al Director

NÚMERO EXTRAORDINARIO

2.ª edición

Inauguración del ferrocarril de San Feliu de Guixols á Gerona

PRIMERO EN ESPAÑA DE 75 CENTÍMETROS

¡¡LOOR Á LOS INICIADORES!!

¡D. JUAN CASAS Y D. ENRIQUE HERIZ!

Detall d'un diari de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols.
AMSFG. Hemeroteca

Què es fa en un arxiu?

Imatge extreta del lloc web “El rincón del viejo archivero” d’Andrés Samudio a: http://www.elviejoarchivero.com/

Què es fa en un arxiu?

Un arxiu és un servei públic obert a totes les persones i entitats que necessitin consultar documents. La consulta de la documentació és gratuïta, perquè és un dret dels ciutadans.

Detall de les instal·lacions de l'Arxiu Municipal poc després de la seva inauguració l'any 2003. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria: Xavier Colomer-Ribot)

Què es fa en un arxiu?

Però un arxiu no només guarda els documents, un arxiu els ha d'explicar perquè la gent sàpiga quins documents hi ha i quina informació es pot trobar.

A l'Arxiu Municipal es fan publicacions com la revista *L'Arjau*.

Lliurament dels Premis de Comunicació Local Carles Rahola. La revista *L'Arjau* guanya el premi a la millor iniciativa de comunicació local, 20 de febrer de 2014.
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria: Pere Carreras)

Què és un arxiu?

També s'organitzen xerrades, conferències per a tothom. De vegades es fan al mateix arxiu, altres vegades en d'altres llocs, com les llars d'avis o centres culturals.

Conferència sobre el cooperativisme, organitzada per l'associació La Manduca a l'Arxiu Municipal. D'esquerra a dreta: Julià Castelló, Àngel Jiménez, dues persones no identificades i Isidre Ribera, 12 de gener de 2011. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria: Salvador Estibalca)

Què es fa en un arxiu?

Cada any, l'Arxiu Municipal organitza els Tallers d'Història per a totes les escoles i instituts.

Imatge de la col·lecció de material pedagògic El Trinquet, editada per l'Arxiu Municipal.

Quan van néixer els arxius?

Quan es va inventar l’escriptura, fa 6.000 anys (4000 aC), ja va sorgir la necessitat de tenir arxius on guardar els documents.

L’existència d’arxius està demostrada a Egipte i Mesopotàmia. El suport era el papir o una matèria dura per escriure-hi mitjançant punxons.

Sobretot era per fer la comptabilitat anotant les quantitats amb osques en tauletes d’argila.

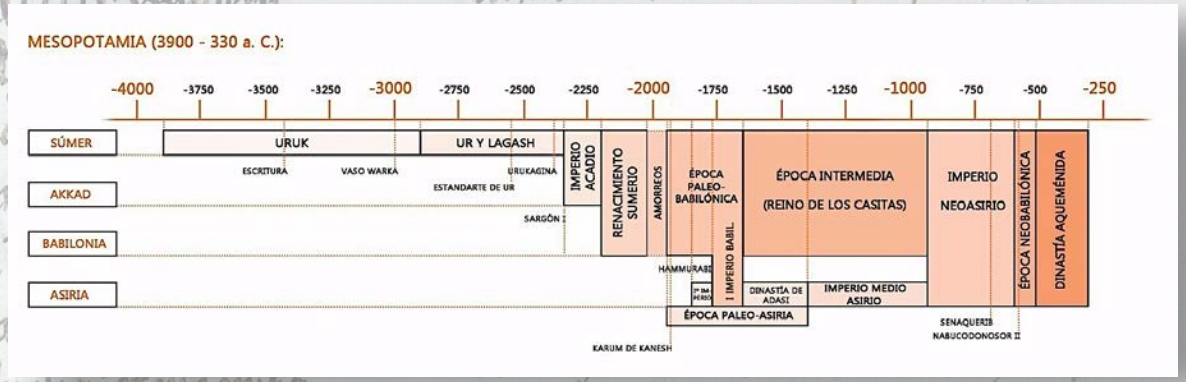

Funció administrativa

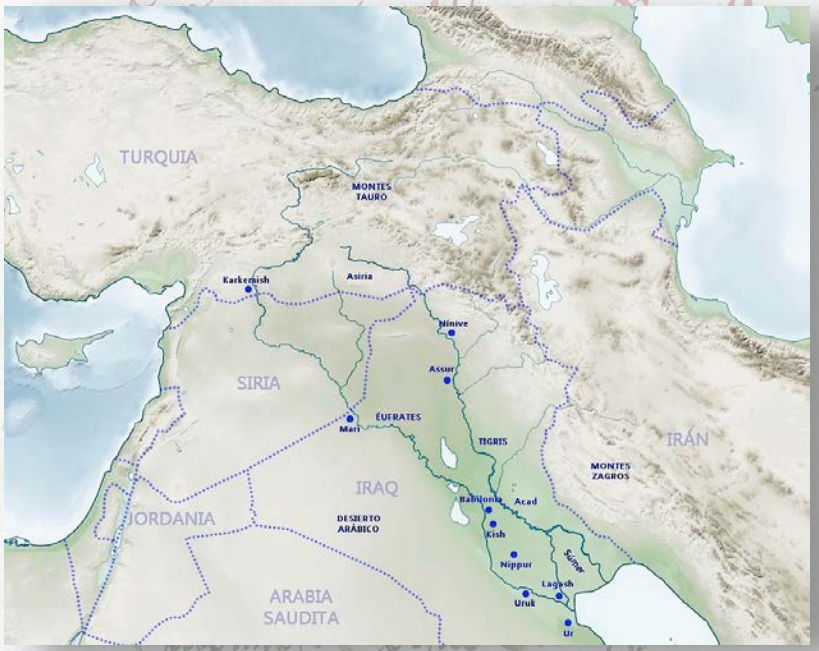

Tauleta de càlcul mesopotàmica. Període d'Uruk III/Jemdet Nasr, 3100-2900 aC.

Vinculació amb les divinitats

A d'Al-Amarna (Egipte), la Casa de la Vida era la institució dedicada a l'ensenyament superior (medicina, astronomia, matemàtica, doctrina religiosa i llengües estrangeres). Funcionava també com a biblioteca, arxiu i taller de còpia de manuscrits. Formava part del palau reial i podia estar vinculada al temple. Només hi accedien els escribes i els sacerdots. Els mestres que hi treballaven tenien el títol de "servidors de Ra" o "seguidors de Ra".

Ra, el déu Sol, donava la vida, així mateix els mestres també la transmetien. Es creia que l'acte de copiar textos ajudaria el déu a renéixer cada any, quan se celebrava la seva festa.

Els arxius i la cultura

A Nínive, antiga capital d'Assíria (actual Iraq), els arqueòlegs han trobat 25.000 tauletes amb escriptura amb ordres de governadors, sentències, contractes, etc. Es tracta del conjunt més complet conservat.

Es van trobar en l'anomenada biblioteca d'Assurbanipal, el darrer gran rei assiri (669 – 627 aC), el primer arxiu conegut. A més dels documents, els temes que abasta són gramàtica, diccionaris, llistes oficials de ciutats, tractats de matemàtiques i astronomia, llibres de màgia, religió, ciències, art, història i literatura.

Detall de la biblioteca d'Assurbanipal.

Grècia: els drets dels ciutadans

***Als archeion grecs* es guardaven les actes públiques, les de caràcter polític i administratiu i també les notarials com a garantia per als ciutadans. La necessitat de registre va sorgir especialment amb l'alternança al poder pròpia de la democràcia (s. V aC).**

S'utilitzaven esteles o lloses de marbre per als decrets, tractats, comptes financers i altres documents oficials. Però eren comunes les tauletes de fusta, el papir i les fulles de plom, que eren conservats per funcionaris durant un llarg temps.

Carta comercial grega sobre làmina de plom, trobada a Empúries el 1985.

Vinculació amb les divinitats

Aquests documents (registres i decrets) estaven a l'antic *Bouleuterion*, on es reunia la *Boule* o Senat durant el s. V aC.

Quan el Senat es va traslladar, l'arxiu va ser conegut com a *Metroon*, perquè era un santuari amb culte a Rhea, la Gran Mare o Mare dels Déus, protectora de la ciutat i de tots els drets registrats en els documents.

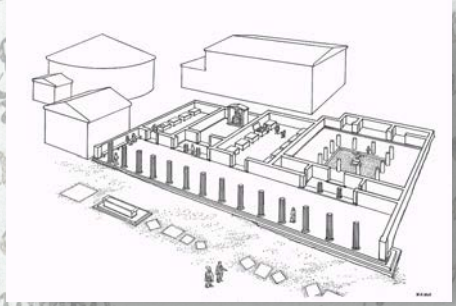

El Metroon al segle II aC segons Marian H. McAllister.

La crònica oficial de Roma

A l'Antiga Roma, el *pontífex maximus* redactava els *Annales* o *Annales pontificum*, que era un registre que s'iniciava cada any on s'anotaven els fets importants en una pissarra, en forma de calendari.

En finalitzar l'any, es transcrivien en un pergamí que eren la crònica del Senat i es van completar i publicar al segle II aC.

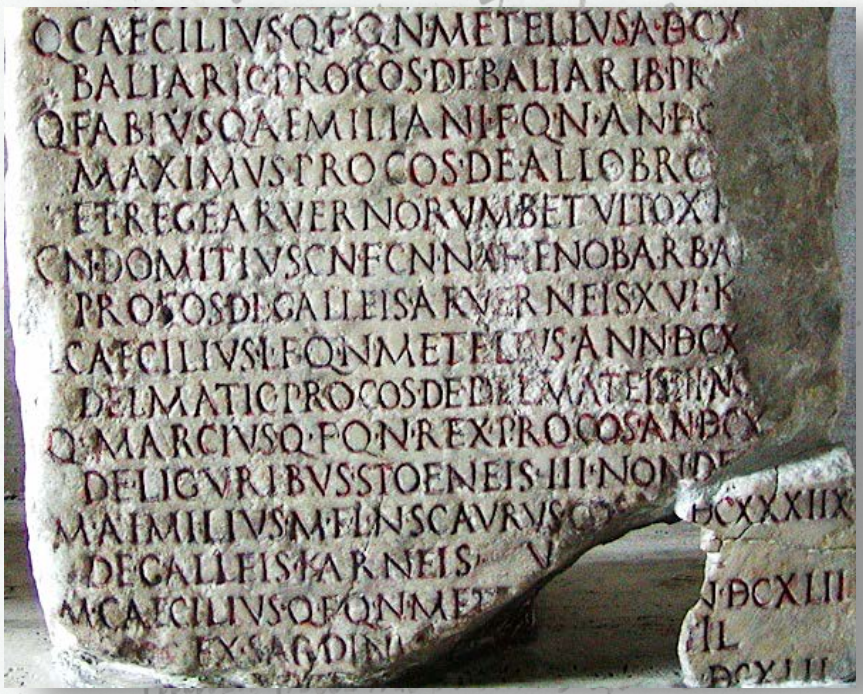

Annales Maximi, imatge extreta de: http://www.twcenter.net/forums/showthread.php?522160-Annales-Maximi-The-Annals-of-Rome

Els arxius civils o *tabularium*

A Roma els arxius es designaven amb el nom de *tabularium*. Pel fet que el suport usat majoritàriament en eren les tauletes de cera (*tabulae ceratae*), damunt les quals s'hi escrivia amb un punxó.
Tanmateix també s'utilitzaven el papir i els fulls de plom.

Fresc de Pompeia (regio IV, insula occidental) conegut com a *Sappho*, representa una noia amb una *tabula cerata* i un *stylus*. Extret de Wikipèdia.

Els arxius civils o *tabularium*

Dels documents que eren de consulta pública, els interessats en podien comprar còpies (de bronze), realitzades en els mateixos arxius pels *librarii*.

Quan els joves romans celebraven la majoria d'edat, la seva família els acompanyava al *Tabularium* a registrar-se.

Vista del *Tabularium* de Roma, extret de Wikipèdia.

Els arxius civils o *tabularium*

Hi havia *tabularium* a totes les províncies i municipis.

Els arxius provincials romans i els registres municipals van seguir funcionant a l'era carolíngia.

Reproducció d'una *tabula cerata* romana.

Els arxius a l'època medieval

Entre els segles VIII i XII, els arxius van ser molt importants.

.

L'esperit individualista dels feudals marcava l'existència d'arxius personals (de poc volum).

Els arxius de les Corts eren itinerants, limitats al bagul o moble que contenia els pergamins.

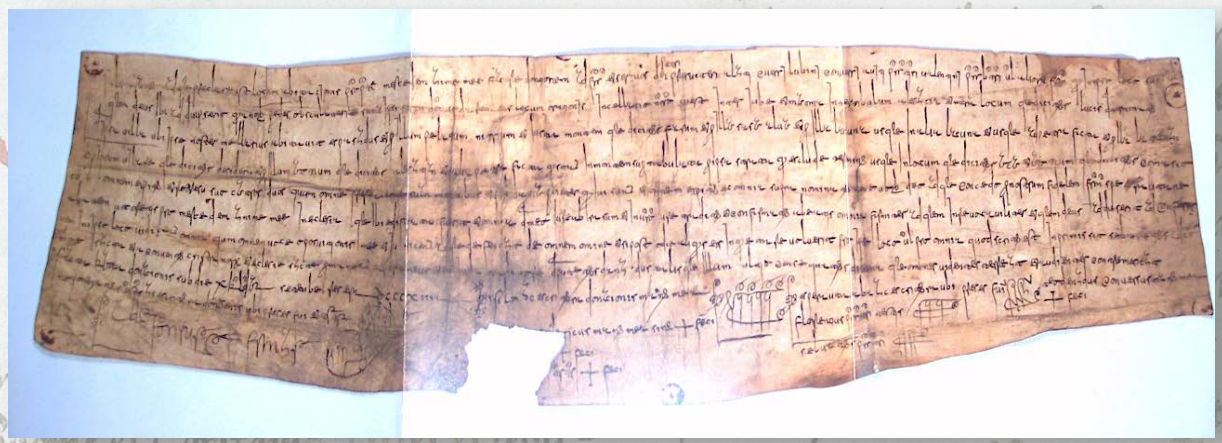

Diploma del rei Silo.
Imatge extreta/cafebarmoderno.org/documentos.htm

Els arxius a l'època medieval

A Catalunya, els comtats de l'interior van desenvolupar-se atès que no estaven tan exposats com els comtats a prop del mar, on hi havia atacs.

Els cofres d'arxius, com els cofres dels tresors, es col·locaven dintre de nínxols o prestatges murals o prestatgeries (*armarium*) situats a sota de voltes de pedra en sales de seguretat.

Els arxius eren considerats com a autèntics tresors familiars.

Armarium **per als llibres més corrents, Monestir de Santa Maria de l'Oliva (Navarra). Extret de Wikipèdia.**

Els arxius a l'època medieval

Entre els segles IX i XI els comtes catalans confiaren els seus tresors i dipòsits documentals als edificis religiosos fortificats i segurs com Ripoll, Vic o l'antiga seu d'Urgell.

Miniatura de las *Cantigas* (s. XIII), conservades a la Biblioteca del Monestir de l'Escorial, que representa un monjo en el seu escriptori. Extreta de: https://www.artehistoria.com/es/obra/cantigas-de-santa-mar%C3%ADa-un-monje-en-su-scriptorium

Els arxius a l'època medieval

Entre els s. XII i XV s'inicia una nova etapa. Es dona molta importància al document i l'aparició del paper en facilita l'elaboració.

La Marca Hispànica fou el lloc amb major producció documental d'Europa durant l'Edat Mitjana.

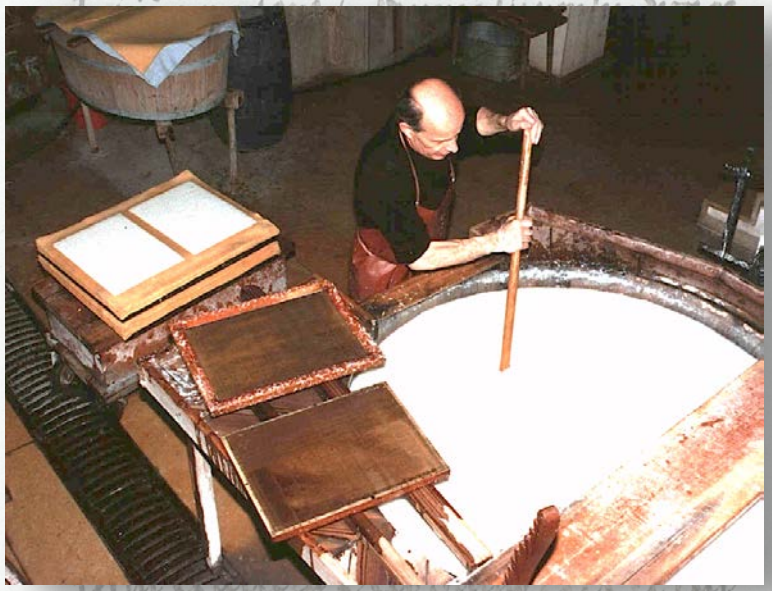

Fàbrica de paper al Basler Papiermühler (Museu del paper) Suïssa. Pasta elaborada amb draps de lli, dos motllos i filtre per fer làmines de paper, 1990 (Autoria: Albert Hellen)
Extret de: http://www.paperhistory.org/museums-ch.htm

Els arxius a l'època medieval

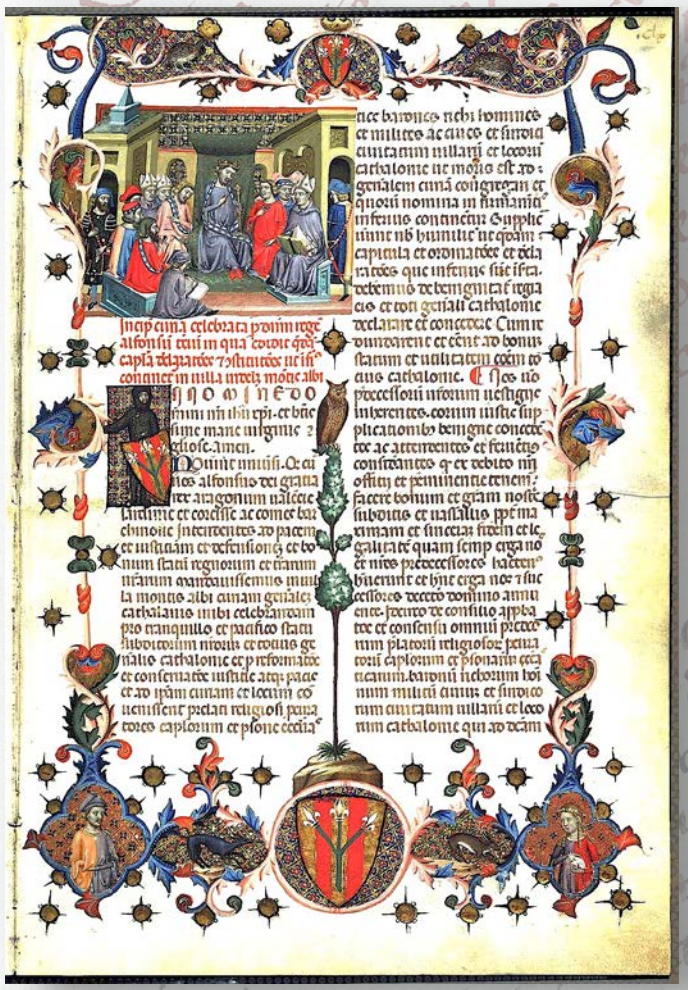

Neixen els arxius reials, municipals, notarials i eclesiàstics.

Els registres de documents en forma de cartularis, cedularis o copiadors serà una pràctica habitual de substitució completa dels documents originals. Com una mena de còpia de seguretat.

Usatges de Barcelona (1336). Arxiu Municipal de Lleida (Autoria: mestre de l'Escrivà).
Extret de Wikipèdia.

Els arxius a l'època medieval

El *cartulari* o *cartoral* és el llibre que aplega documents i còpies de documents importants (contractes, convenis o reconeixement de drets) que tenien valor probatori.

Podien pertànyer a famílies importants, a institucions públiques o a senyors feudals.

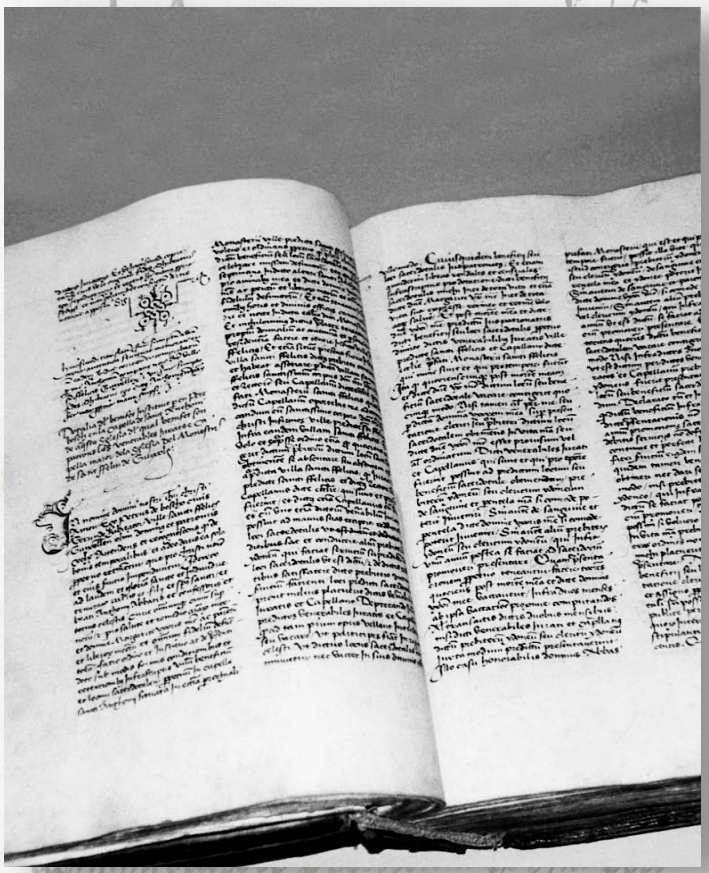

***Llibre Vermell*, cartulari de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)**

El secretisme i la burocratització dels s. XVI i XVII

Durant l'època moderna l'arxiu és considerat com una font de poder i es pren consciència de la importància del control de la informació per part de les classes poderoses. Es comença a vincular els arxius amb el secretisme i la inaccessibilitat.

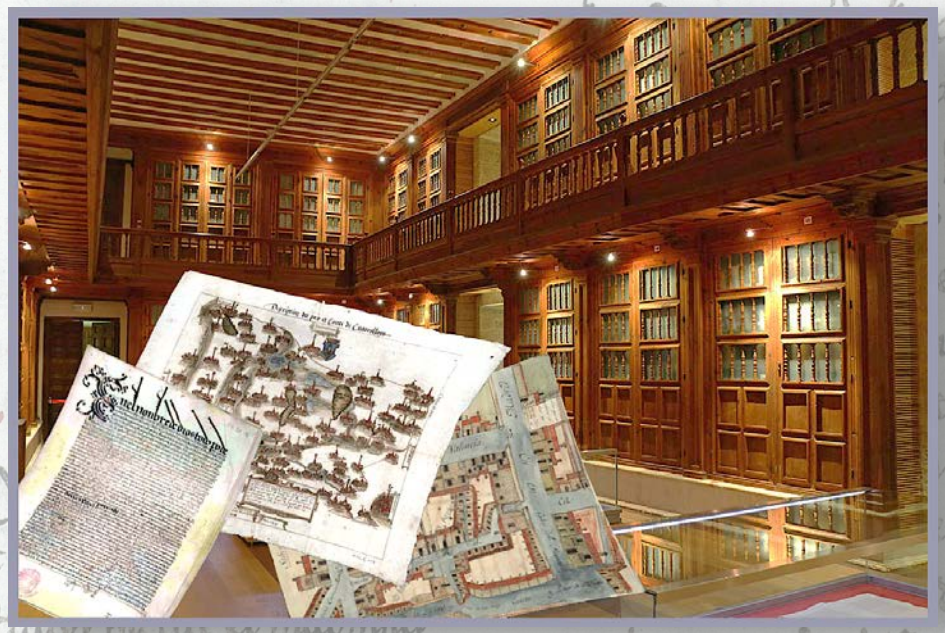

Interior del Archivo de Simancas, extret de: http://domuspucelae.blogspot.com/2017/11/unesco-los-fondos-del-archivo-de.html

Els arxius i la revolució francesa

Al final del segle XVIII, arribarà l'obertura dels arxius als ciutadans, com a conseqüència de la Revolució Francesa (1789).

La guerra de la Independència dels Estats Units (1776) va ser el precedent de la revolució francesa. La Declaració de drets de Virgínia, del mateix any, és considerada la primera declaració universal dels drets humans, entre els quals figura el dret a rebel·lar-se contra un govern inadequat.

Imatge extreta de: http://adribdn.wixsite.com/stratos/single-post/2016/04/07/La-Independencia-de-los-Estados-Unidos-de-America

Els arxius contemporanis

Al s. XIX, els arxius esdevenen fonts per a la recerca històrica, arran del romanticisme i costumisme, associats a la construcció de les identitats des d'un punt de vista nacionalista.

Fitxer de fusta de la Biblioteca Instituto Internacional, extreta de:
https://www.flickr.com/photos/bibliotecaiie/2441485836

Els arxius contemporanis

Ja al segle XX, l'any 1950 fou creat el Consell Internacional d'Arxius sota l'empar de la UNESCO es comença a valorar la importància dels documents.

ica.ORG

international council on archives

Els arxius contemporanis

Ja al segle XX, en general, es dona molt de valor als documents. Amb l'invent dels ordinadors, augmenta la producció documental i els arxius han de tornar a fer funcions administratives i de gestió de documents.

Els arxius contemporanis

Els arxius han estat objectius militars en nombroses guerres, per destruir els registres de les persones, les seves dades personals, dels seus títols acadèmics, les seves propietats, dels seus negocis.

Es pren consciència del seu valor per garantir els drets humans.

Imatge extreta de: https://arxivers.com/index.php/activitats/congres-d-arxivistica-de-catalunya/xvi-congres/programa-cientific-dijous/item/444-vii-jornades-d-arxivers-sense-fronteres-arxius-drets-humans-i-democracia

Els arxius contemporanis

Arxiu Nacional de Catalunya, a Sant Cugat del Vallès
Imatge extreta de:
http://serom.cat/ca/p/manteniment/biblioteca-nacional-de-catalunya-3-18

A l'Estat espanyol, entre 1977 i 1979 (després dels 40 anys de la dictadura de Franco) es va dir que es volia un Estat democràtic.

Una de les coses que es va considerar important va ser la protecció del patrimoni històric, del qual formen part els documents.

Als arxius tots hi accedim

Al segle XXI, els ciutadans tenen el dret d'accés a la informació. Aquest dret garanteix la transparència en el govern i la gestió.

Però l'Administració pública i els arxius també han protegir les dades personals sensibles.

La lupa és el símbol que s'utilitza per representar la transparència de les administracions públiques. Imatge extreta de: https://banyeres.compromis.net/files/2015/12/033-LAjuntament-habilita-una-p%C3%A0gina-de-transpar%C3%A8ncia.jpg

Els arxius electrònics

Actualment tots els documents que es fan a l’Administració, per exemple als ajuntaments, han de ser electrònics. Hi ha d’haver portals a Internet per als ciutadans.

I en el futur...